

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 10 juli 2003

B 965-03

KLAGANDE

F. I.

Offentlig försvarare och ombud: advokaten S. E.

MOTPART

Riksåklagaren

SAKEN

Sexuellt utnyttjande av underårig

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sverige, adv. 5, dom den 5 februari 2003

i mål B 3977-02

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut såvitt nu är i fråga.

För försvaret av F. I. i Högsta domstolen tillerkänns S. E. ersättning av allmänna medel med fyrtyotretusenfyrahundrasex (43.406) kr, varav 13.266 kr för arbete, 15.540 kr för tidspillan och 14.600 kr för utlägg. Denna kostnad skall stanna på staten.

Högsta domstolen upphäver hovrättens och tingsrättens förordnanden om sekretess.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

F. I. har yrkat att Högsta domstolen bestämmer påföljden till villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst.

Riksåklagaren har bestritt ändring.

DOMSKÄL

I enlighet med hovrättens dom har F. I. gjort sig skyldig till sexuellt utnyttjande av underårig. F. I.s brott har bestått i att han haft sexuellt umgänge med målsäganden, som var 14 år gammal, trots att han hade skälig anledning anta att hon var under 15 år vid tidpunkten för händelsen. Det sexuella umgänget har innefattat att han med sitt könsorgan trängt in i hennes vagina. Frågan i målet är om F. I. skall dömas till fängelse eller någon annan påföljd, i första hand villkorlig dom med samhällstjänst.

Straffbestämmelsen avseende sexuellt utnyttjande av underårig har till särskilt syfte att värna barns sexuella integritet. Straffskyddet är ovillkorligt. Den underåriges eget agerande eller eventuella samtycke saknar således i princip betydelse för straffbarheten. Straffvärdet av brottet och utrymmet för en icke frihetsberövande påföljd påverkas dock av graden av kränkning som gärningen inneburit.

Målsäganden kände inte F. I. särskilt väl. Hon var vid händelsen mycket berusad. Som hovrätten funnit har F. I. utnyttjat målsägandens berusning och på ett otillbörligt sätt förmått henne till det sexuella umgänget. Brottet har därför ett relativt högt straffvärde.

En omständighet som kan påverka straffvärdet av brottet i sänkande riktning är om skillnaden i ålder och utveckling mellan den som begått brottet och barnet är ringa. Denna omständighet har betydelse också enligt den särskilda åtalsregeln i 6 kap. 13 § brottsbalken, i vilken stadgas att åtal i sådant fall får väckas endast om åtal är påkallat ur allmän synpunkt. F. I. var vid händelsen nyss fyllda 18 år. Skillnaden i ålder var således inte helt obetydlig. Till detta kommer att en relativt liten ålderskillnad knappast kan bedömas som en förmildrande omständighet när, såsom i detta fall, det sexuella umgänget innefattat ett otillbörligt utnyttjande av situationen från gärningsmannens sida.

Hovrätten har bedömt att brottets straffvärde motsvarar åtta månaders fängelse. Högsta domstolen har inte anledning att frångå denna bedömning. Enligt 29 kap. 7 § brottsbalken skall, när någon begått brott innan han fyllt 21 år, gärningsman-

nens ungdom beaktas särskilt vid straffmätningen. Med hänsyn till F. I.s ålder vid gärningstillfället bör det fängelsestraff som kan vara aktuellt att döma ut i målet bestämmas till fyra månader.

Med denna utgångspunkt uppkommer frågan om förutsättningar föreligger att, istället för ett sådant fängelsestraff, döma till villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst – något annat alternativ till fängelse synes inte aktuellt. Med hänsyn till de intressen som straffbestämmelsen angående sexuellt utnyttjande av underårig är avsedd att skydda finns en presumtion för fängelse (jfr NJA 1991 s. 228 och 1992 s. 585). Hur stark denna presumtion är beror dock på omständigheterna i det enskilda fallet.

F. I. har gjort sig skyldig till ett övergrepp av allvarligt slag och brottet har inneburit en förhållandevis grov kränkning av målsägandens sexuella integritet. Karaktären på brottet och brottets allvar talar med betydande styrka för att påföljden bestäms till fängelse.

F. I. lever under ordnade förhållanden. Han har fast arbete och saknar missbruksproblem. Han har angett att han riskerar att förlora sitt arbete om han döms till fängelse. Några övriga omständigheter kring F. I.s person som skulle tala mot ett fängelsestraff har inte framkommit i målet.

Även med beaktande av F. I.s ålder vid gärningstillfället och det förhållandet att relativt lång tid förflutit sedan händelsen måste, mot bakgrund av

det anförda, omständigheterna vid gärningen sägas vara sådana att påföljden med hänsyn till brottets art bör bestämmas till fängelse.

Hovrättens domslut såvitt avser påföljd skall alltså fastställas

Enligt beslut i hovrättens dom skall tingsrättens förordnande om sekretess enligt 9 kap. 16 § sekretesslagen (1980:100) bestå. I tingsrättens dom finns ett sekretessförordnande som omfattar vissa delar av domen (jfr 12 kap. 4 § sekretesslagen). Målsägandens identitet tillhör de hemliga uppgifterna. Vid tingsrättens huvudförhandling förebringades inom stängda dörrar dels vissa muntliga utsagor som togs upp på band, dels viss skriftlig bevisning, ett material som redovisas i de sekretessbelagda delarna av domen. Vidare ingavs kostnadsräkningar med uppgift om målsägandens och hennes mors namn.

Som framgår av 12 kap. 3 § andra stycket sekretesslagen består, sedan domstolen skilt målet från sig, sekretessen för uppgifter som förebringats vid en förhandling inom stängda dörrar endast om domstolen förordnat om det i sitt avgörande.

Tingsrättens sekretessförordnande gäller emellertid inte de uppgifter som förebringats vid förhandlingen inom stängda dörrar. Enligt nyssnämnda lagrum består därför inte sekretessen för dessa uppgifter, sedan tingsrätten skilt målet från sig. Sekretessförordnandet i tingsrättens dom innebär att sekretess skall gälla för uppgifterna i delarna av domen under förutsättning att det kan antas att den enskilde eller någon denne närstående lider skada eller men om uppgifterna röjs. Med hänsyn till att motsvarande uppgifter som förebringats vid huvudförhand-

lingen inte längre kan hållas hemliga framstår sekretessförordnandet som omotiverat och bör upphävas. Detsamma gäller hovrättens beslut om sekretessen.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Regner, Lundius, Dahllöf, Ella Nyström och Wersäll (referent)
Föredragande revisionssekreterare: Gulesjö